

Apró közlemények.

Több geográfiai tudást kérünk!
A háború második évében a londoni földrajzi társaság elnöke évi jelentésében arra mutat rá, hogy a háborús események során mennyi geográfiai tudatlansággal találtak. Megtörtént, hogy a Times tudósítója a batumi török hajóhaddal lövette Baku-t! Sajnos, nekünk magyaroknak nem kell az Oriensig elkalandoznunk, hogy napisajtónk hihetetlen föületességét meglássuk. Felháborító, hogy nap-nap után olvashatjuk a legbosszantóbb híreket az elszakított országrészekről. Ez azt bizonyítja, hogy újságíróink legalább is régen tanulták Magyarország földrajzát.

A Föld és Ember ezentúl fokozott figyelemmel fogja kísérni a napisajtót s észrevételeit rendszeresen közölni fogja. Egyelőre nem pellengérezzük ki a vétkes lapokat, csak azt a tanácsot adjuk a szerkesztőknek, amit az angol geográfus ajánlott a Times szerkesztőségének: tartsa mindig könyökénél a térképet: Mi ehhez hozzáfűzzük: legalább Magyarország térképét!

A trianoni béke-terminológiája szerint az elszakított országrészek nekünk külföld: talán a m. kir. külügyminiszterium tudományos osztálya, mely tudomásunk szerint erősen geográfiai színezetű intézmény, gondoskodhatnék a jövőben arról, hogy hivatalos hírszolgálatunk általunk bírált hibái kiküszöböltessenek.

Íme néhány példa:

Az aggteleki barlang nincs veszélyben.*) Több fővárosi lapban

az a hír jelent meg a múlt hetekben, hogy az aggteleki csepkőbarlangot a csehek maguknak akarják itéltetni a trianoni határkijelölés során s hogy a demarkációs vonal jelenleg kettészeli a barlangot s emiatt a barlangot három év óta nem látogathatják az érdeklődők. Ezzel szemben a valóság az, hogy az aggteleki barlang az összes elágazásokkal együtt teljesen belül esik a mostani csonka országon, bár igaz, hogy az Aggtelek községtől nyugat felé eső bejáratot csak két kilométeres távolság választja el a cseh demarkációtól. Szerencsére a barlang vidéke a magyar-cseh demarkációt képező vízválasztó vonaltól, — mely a Bódva vízvidékét a Sajóétól választja el — teljesen a csonka-magyarországi lejtősődésen belül esik, így a cseh túristák által felvetett eszmét, a barlang elrablását a határkijelölő bizottság már csak nem is mérlegelheti.

A barlang különben bármikor megtekinthető. Tulajdonosa a Kárpát Egyesület, vezetői is tart, aki állandóan rendelkezésre áll. A barlang megvilágítására karbidlámpát és magnézium szálakat a vezetőség tart készletben. Karbidlámpa használata az egész barlangon végig 25 korona, egy szál magnézium 1.50 korona. Belépő-díj 40 korona, egyleti tagoknak és tanáraik vezetésével jövő tanulóknak féldíj.

Nagyobb kiránduló társaságok jól teszik, ha a kirándulásról néhány nappal megelőzőleg értesítik a barlang gondnokát, Tókos Károly aggteleki referensét, aki támogatásban részesíti őket úgy a lakás, mint az élelem megszerzése tekintetében.

*) E hirt küldi M. Kis Lajos

Egyébként a barlang bejáratánál egy nagy teremben kapható turista szállás s van még két vendégszoba 2-2 ágygal. Aggtelek jelenleg csak a szini vasúti állomásról közelíthető meg 16 kilométeres jórkarban levő országun.

*

A nyugat magyarországi osztrák képviselőválasztások során olvashattuk a magyar újságokban, hogy Kőszegen és Vasvárott is lesznek választások. Az előbbi hírt csakhamar helyesbítették: kiderült, hogy Német-újjárról van szó = Güssing lévén német neve s a fordításba hiba csúszott (Kőszeg = Güns). Ugyanez az eset Vasvárral is. Az osztrák sajtóközlés Eisenstadtot említi (Kismarton) — ebből fordították Vasvárt. Nem szégyen, ha magyar ember nem tudja ezeket a német neveket, de a fordítás hibássága nyilvánvaló. Észre kellett volna venni.

*

Nagy tűz Besztercebányán. Ilyen című hír jelent meg a napokban, mely szerint az oláh sajtótudósító jelenti Besztercéről stb. Ehhez sem kell magyarázat.

Magyar lobogó a tengereken. Ami nem történt meg 1000 év alatt, az az országcsönkítő békekötés után valóra vált: a magyar lobogó megjelent a tengeren. A török világ előtt igazi magyar tengeri hajózás nem volt. A tengerparti dalmát városok hajói saját lobogójuk alatt jártak. A török kiűzése után pedig Ausztriától való függésünk gátolta meg a magyar hajózás kifejlődését. Csak a kiegyezés óta állott be változás, azóta alakultak magyar tengeri hajósvállalatok, de ezek hajói nem magyar, hanem osztrák-magyar lobogó alatt jártak, amely magában foglalta ugyan a magyar színeket is, de a magyar és az osztrák hajók ugyanazt a lobogót használták. Csak most, mikor tengerpartunkat el-

vesztettük, valosult meg a régi álom, magyar hajók járnak a tengereken piros-fehér-zöld lobogóval. Ezt a békeszerződés 209. cikké tette lehetővé, amely kimondja, hogy oly államok is folytathatnak kereskedelmi hajózást, melyeknek tengeri kikötőjük nincsen, megadván ezeknek az államoknak a jogot, hogy lajstromozási kikötőtől bármely szárazföldi helyüket jelölhessék meg, ahol a hajóknak a tengeri forgalom tekintetében elengedhetetlen lajstromozása és hajózási okmányokkal való ellátása megtörténhetik. A valóraváltás az Oceana újonnan alakult magyar tengerhajós társaság érdeme, mely a f. évben alakult meg és a hajózást már meg is kezdte. Persze egyelőre csak kis hajóparkkal. Jelenleg 7 hajója van az Oceának, összesen 45 000 tonnatartalommal; a legnagyobb hajó 8100, a legkisebb 4800 tonnás. Többnyire Angliából indulnak szénrel és a Földközi tenger, az Alduna és Délamerika kikötőibe járnak. A parancsnokok, hajóosztályok, gépészek mind, a legénységnek is 50—60 %-a magyar. A hajók lajstromozási kikötője Budapest. A szükséges javításokat angol vagy német kikötőkben végeztetik. Kicsi a kezdet, de meg van a remény arra, hogy a magyar tengeri hajózás rövid idő múlva jóval tekintélyesebb helyet fog elfoglalni a világkereskedelem útjain.

Gergely Endre.

Harap, herap, hirip. Régi és tájnyelvünk ismerői tudják, hogy ez a három szó ugyanaz s egy növénynek a neve. „Super arbores herap” olvassuk az Oklevéltárban; a kicsinyítő képzővel ellátott *gerepcse, gerepcsin*, a *Tájszótár* szerint valami növénynév (*Áster*); a *harap* száraz avar, égett cserjés hely, (V. ö. *haraszt* szavunkat, mely eredetileg tölgyfát jelent, ugyanazt amit a *muzsna*. Mindkettő sűrű hely- és különösen dülőnév). a *hirip, hirib* pedig

átvitt értelemben az irtott vagy égetett vágásokban termő gomba, mert van harap és hirip gomba szavunk is. Bennünket most az érdekel, hogy mindháromból helynevek is származnak: *Harapk* (Fejér, Index), *Harapkó* (Sáros, Valkó, Nicolaus de *Harabol*, *Magyar nyelv* IX. 132), *Harripán*? (Csallóköz), (*Harapfiles-erdő* Kolozsban. *Files* és *Filesd* elég gyakori a régiségben; [v. ö. *Fyless-erdő* (*Files* harasztja, Fejér: Index). *Herep* (Borsod), *Herepe* (Hunyad, Alsó-Fehér), *Herepa* (Szolnok-Dob.), *Herepán* (Gömör), *Garabsa*, *Gerebse*, *Gerepse* (Zemplén, Szilágy), *Kerepse* (Szatmár), *Hirip* (Szatmár), *Hilib* (Háromszék). Szláv-oláh nyelvterületünkről az adatok bizonyára szaporíthatók.

B. Zs.

Gerecs, Hirics. Újabban az a helytelen szokás kapott lábra, bizonyára német katonai térképeink hatására, hogy Gerecse-, Vértes-, Bakony- stb. hegységet mondunk és írunk Gerecse, Vértes stb. helyett: a gyengébb tankönyvek még Balaton és Fertő tavat is írnak. A Gerecse a szlovén *Gric* (= domb, törmelékkupac) szóból származik. Bizonyára ettől a helytől kapta nevét a pilismegyei *Gercse* község és család. Ilyennevű hegyet és helyet szláv nyelvterületünkön most is és régen is eleget találunk. A *Kercse* pld. *Kercseliget* (Somogy) nem ide tartozik. Ez a *krciti* (= irtani) szóval függ össze. A *hirics* ugyancsak szláv nyelven felhagyott szántóföldet jelent. Ez a szó van benne *Hirics* (Baranya, Nógrád, Borsod, Szoln.-Doboka), *Hiricsin* (Trencsén), *Haracsány* (Sopron) stb. helyneveinkben.

B. Zs.

Badacsony. Első adat 1217—35 *Botocun* (Badacon, Badachon) Szilágyból (Etym. Szótár és Petry: Szilágy m. monogr.). A szó valószínűleg úgy alakult ki a *Bodomé*-ből (török személynév = *Bod*—mir?) rövidült

Bod névből, mint *Madocsány* a *Madaras*-ból elvont és továbbképzett *Mad* szóból: *Mad*, *ar*-(ács) -*ocsa*-ny (Melich: (Magyar nyelv. 1919). *Bodomé* a Vértes alatt fekszik Fejérben, ugyanítt van *Bod* puszta is. Comes *Bod* már 1130-ban említetik. Van *Boda* (régebben *Badan* és *Badun* is, *Boda*) helyneveink (pld. *Berzer* mén, *Bössörmény* határában vagy pld. *Baranyában* *Kékesd* mellett). (Vajjon véletlenség ezeknek a neveknek találkozása? Talán még az sem véletlen, hogy *Baranyában* két *Bada*, két *Bodmé* és két *Besenyő* községet találunk. A fejér-megyei *Bod* puszta mellett van *Kozárom* puszta is [v. ö. *Somogyban*], mely éppen úgy kazár népnévvel függhet össze, mint a baranyai *Kazár*-ok, *Botár* helyneveink (régebben *Bodur* és *Bodus* sz. neveink is) *Bodócs* családneveink (v. ö. *Madács*). *Bodocsán* puszta *Galambok* mellett (*Zala*) és *Badacsony* puszta és szőlőhegy *Csákvár* (Fejér) és *Kocs* (Komárom) határában. A balatoni *Badacson*t (*Badachon* mons) 1344-ben említik, de pálos monostora már a XIII. sz. közepén fennállott. Volt egy *Bataczin* *Trencsénben* is. (v. ö. *Pat*, -a, -cs-an). A *Bodizlaus* (*Bodin*, *Bodo*) vagy a *Potoczim*y névre itt alig gondolhatunk.

Zs.

Kab-hegy (Bakony). Ez annyi mint *Kab*-hegye. Van vagy volt *Kapvilla*, *Kabtelek*, *Kabbakonya* *Veszprémben*, *Kabberek* *Vértessomlyó* mellett, *Kabahegy* falu *Zalában*. A *Kab*, *Kaba* régi személynév (1151) s gondolhatnánk arra, hogy a *Kabanus* személynévből rövidült (*Cabanus* comes *Somogy* 1237.) *Pais Dezső* egyik cikkének mintájára (Magyar nyelv IX. 31) valószínűbbnek tartjuk, hogy a sopronmegyei *Kabold* (*Kobold*, *Kobelsdorf*) névből kell kiindulnunk. Ha ebből a „d” (ez esetben kicsinyítő)

képzőt elhagyjuk, Kapolt, Kopolt kapunk (Somogy 1082), viszont ezt kicsinyítve Kapolcsot, Kapolcsát (Veszprém 1093.) Ennek rövidített alakja azután a Kaba, Kapi s még tovább a Kab. (V. ö. Tapasz, Tapa, Táp, Győr m.)

B. Zs.

Aszó, áj. A régiségben igen gyakori, a mai köznyelvből teljesen kiveszett szó, mely már csak a Székelyföldön divik, de igen sok helynévben máig is fönmaradt. Jelenti az olyan, rendszerint széles és csekély mélységű, teknyőalakú völgyet, amelyen végig esős időszakban és tavaszi olvadáskor kisebbszerű patak foly, de egyébkor száraz. Helyneveinkben igen gyakori: *Aszó d* (Pest m.), *Aszó fő* (Zala m.) a. m. *aszó* eleje vagy kezdete; *Szárszó* (Somogy m.) ebből *száraz-aszó*; *Beregszó* (Temes, Hunyad, Szilágy m.) = *berek-aszó*; *Szikszó* (Abauj és Heves m.) = *szik, szíkes-aszó*; *Borszó* (Szolnok-Doboka m.) és *Baraszó* (Csík m.) = *bor-aszó*, azaz savanyúvizes *aszó*; *Hosszúszó* (Bihar, Szilágy, Kisküküllő, Arad) = *Hosszú-aszó*; *Szarkaszó* (Nógrád m.) = *szarka-aszó*; *Diászó* (Zala m.) = *dió-aszó*; *Kajászó* (Fejér m.), régebben *Keászó* és *Köveaszó* = *köve-aszó*, *Kovasszó*, *Kovásszó* *Kaszó* = *kova-aszó*. Még vagy két tucatot sorolhatnánk fel, melyben, mint összetételben, az utótag az *aszó*; szinte minden —*szó* végű helynévünk ebből származik. Az *aszó* mint földrajzi műszó igen alkalmasan fel volna újítható a fent jelzett értelemben.

Az *áj* mintegy ellentéte az előbbinek. Meredek falú, keskeny völgy, melynek szelvénye ékalakú, s a nagy V betűhöz hasonlít. Ma tudtommal, már csak az *áji* völgy viseli nevét Torna mellett. Régebben oklevelekben gyakori, mint *Péter ája, ájpatak*,

Vízmerő-áj *Kardos-áj*. Jelenti különben a bárány fülébe tett ékalakú bemetszést, az ij rovátkáját s több hasonló mélyedést is. Mind a kettőre sok adat van a Magy. Nyelv VIII. 391. kötetében, az Oklevél- és a Táj-szótárban; tájékoztat még Hefty Gyula értekezése is: A térszíni formák nevei a magyar népnyelvben (Nyelvészeti Füzetek 66. sz.) *Tolnai Vilmos*.

Horhó. Ez egyike azon tájszavainknak, melyeket kitünően lehet földrajzi műszónak lefoglalni. Jelenti Dunántúl az olyan két part között keletkezett mély utat, melyet az agyagos, löszös talajon a szekérvágás kezelt meg s amelyet aztán a rajta lefolyó víz egyre jobban bemélyített, úgy hogy a rendszerint 2—2:50 méter széles utat kétfelől két métertől 6—8 méterig terjedő magasságú agyag és löszfalak határolják. Tolna, Somogy, Veszprém, Vás, Zala agyagos dombvidéke teli van ilyen horhóval: ilyenekké válnak a szántóföldek és szőlők dülőútjai. Különbözik a vízmosástól, mert míg emez tisztán természeti erő munkája, addig azt emberi tevékenység: szekérvágás kezdi s a víz munkájával együtt mélyíti egyre jobban. A horhó két falát a Dunántúl népe part-nak mondja. A horhó gyakran igen veszélyes járású, ha hóleolvadáskor, vagy esőzéskor a „part szakad.” A szónak alakjai a horhó-n kívül még horh, horhos, horgos, horgas, horog, horgos-út; műszónak legjobban a horhó ajánlható, minthogy leginkább különálló könnyen alkalmazható és mással nem téveszthető össze.

Tolnai Vilmos,

Általút, keresztút. A Föld és ember I. évf. 147. lapján olvasom: „Az Ardennek... vidékén az *általutas* községek egyetlen típusát találjuk.” Nem tudom, a cikk írója milyen értelemben él e megnevezéssel, mert ezt a műszót nem ismerem. M:ga az

általút azonban régi ismerősöm, bár a nagyközönség talán csak Arany Toldijában (I. 2) találkozik vele: „Azt hinné az ember: élő tilalomfa (Toldi Miklós), Útve általútnál egy csekély halomba.“ Legtöbben az általútát egynek tartják a keresztúttal, holott ez két különböző dolog. Minthogy itt fontos emberföldrajzi műszavakról van szó, történeti oklevelek és népnyelvi közlések alapján megmagyarázom.

Keresztút két egymást szögben metsző út; mindkettő abban az irányban folytatódik, amelyben a metszés pontjáiig haladtak. Tehát a keresztút: útmetszés, útkeresztelés.

Az *általút* nem két, hanem egy útdarab, mely valamely kanyarulat, kerülő megrövidítésére szolgál; nem is csinált út, hanem alkalmilag taposott ösvény; nem keresztel más utat, hanem a kanyarulatnál kiágazik a főútból s egyenes irányban haladva megint beletorkollik. Sokszor átvágja egy földdombot megkerülő út szögletét; előfordul két párhuzamos út közt is, mint összekötő ösvény. Minthogy gyakran földeken, szép vetéseken csap át, az irt állítanak a gazdák tilalomfát a két végébe. Legtöbbször úgy viszonylik a főúthoz, mint az ívhez a húr, mint a nagy D betű egyenes vonása a görbéhez. Sohasem végtelen, hanem rövid s van eleje és vége, míg a keresztút két vonala egymáson át a végtelenbe mehet.

Tehát két lényegesen különböző út-faj műszava az *általút* s a *keresztút*, melyet szabatos beszédben felcserélni nem szabad. (Bő történeti és népnyelvi adat található a Magyar Nyelv VII. 80, 170, 288; XV. 141. lapjain).

Szükséges lesz tehát a fentemlített *általutas község* fogalmát is szabatosan meghatározni.

Tolnai Vilmos.

Hamúfőző, Potásnya, Pottaschen, Hütte. — Gyakori helynév erdőfedte

hegyvidékeinken. Jelentése mind a háromnak egy, t. i. hamuzsír-főző hely ill. telep. — Még abból az időből származik, amikor a gyógyszerül használt hamuzsirt nem vegyi uton, hanem a fa hamújából az erdőben állították elő. — Hamú-főző völgy Szin és Perkupa között (Torna megye) a Bódva egyik mellékvölgye. — Potásnya a Vihorlát-hegységben akad s a német Pottasche tótosított alakja. (L. Visky K.-nak az előbbi (1921, 158 l.) füzetben megkérdőjelezett „hamúház“-helynévét.)

Strömpl G.

Jugoszlávia lakossága. Az állami statisztikai hivatal a napokban készült el Jugoszlávia területi nagyságának és népességének kimutatásával. A lakosság száma: Északserbiában 2,656.078, Délserbiában 1,524.301, Montenegróban 192.090, Bosznia-Hercegovinában 1,876.543, Dalmáciában 329.070 Horvátországban 2,591.860, Muraközben 96.945, Krkszigetén 1.919, Szlovéniában és a Murán túl 1,056.864, Bánságban 582.552, Bácskában és Baranyában 797.873. A statisztika közlései alapján megállapítható, hogy a Jugoszláv királyság 247.962 négyzetkilométer területén 11,706.095 ember lakik. Téves tehát az előbbi számban közölt amaz adat, hogy Jugoszláviának 146 millió lakosa lenne.

P. Gy.

Csonkamagyarország új közigazgatási beosztása. Egy, „Az Est“ január 14-iki számában megjelent ismertetés szerint dr. Erdélyi Magyar Péter javaslatot készített csonka országunk vármegyéinek új beosztására. Az ismertetés szerint a jelenlegi 11 (valójában 34) vármegye helyett a jövőben 39 lenne.

Bármennyire érthető is a csonka vármegyék törekvése, hogy jelen alakjukban továbbra is fennmaradjanak, igazat kell adnunk a szerzőnek abban, hogy a mostani kirívó aránytalanságokat nem lehet sokáig fenntartanunk. A

tervezet azonban véleményünk szerint teljesen elhibázott alapokból indul ki.

Az új berendezkedésnél mindenestre gondoskodnunk kell arról, hogy közigazgatásunk az eddiginél intenzívebb legyen s a nagyszámú menekült közigazgatási tisztviselőt az ország javára szolgáló módon helyezzük el. Ehhez azonban nem szükséges az eddigi megyei beosztás teljes felforgatása s nagyszámú új, csekély népességű megye szervezése. Ennek ellene szól az a helyes konzervatív elv, hogy régi intézményeinket ok nélkül ne bolygassuk, de még inkább az a gyakorlati szempont, hogy minél kevesebb megyeszékhelyt alkossunk, mert a központi megyei hivatalok megfelelő elhelyezése ma az elkerülhetetlen építkezések miatt milliárdos új kiadásokat okozna. Véleményünk szerint az intenzív közigazgatás nem sok, kis népességű megyét, hanem minél több új járást követel; ezekben az új járási hivatalokban s részben a községi közigazgatásnál helyezhetők el fölös számban levő tisztviselőink. A legtöbb külföldi államban a mi megyénknek megfelelő közigazgatási egységeknek 300.000 körüli lélekszáma van; ezután indulva 39 helyett mi is megelégedhetünk 24 vármegyével. A tervezet szerint a régi megyeszékhelyek Sátoraljúj hely kivételével (Zemplén m. székhelye Sárospatakra menne át) mind megmaradnának s azonkívül új megyeszékhelyek lennének Tata (Komárom m.), Pápa (Bakony m.), Keszthely (Badacsony m.), Nagykanizsa (Mura m.), Siófok (Balaton m.), Baja (Bács-Bodrog m.), Kecskemét (Jász-Kun m.), Szeged (Csongrád-Torontál m), Szentcsanak (Maros-Tisza megyének székhelye volna), Budapesten 2 megye (Buda és Pest-Pilis Solt) székhelye lenne, Vác (Hont m.), Putnok (Gömör m.), Szikszó (Abauj-Torna m.), Vásárosnamény (Bereg m.), Mátészalka (Szatmár m.), Berettyóújfalú (Bihar m.),

Karcag (Kunmagyarszállás m!) Mezőtúr (Kőrös m.). Ha megelégedünk 24 megyével, a jelenlegi székhelyek közül egy (Magyaróvár) megszűnik s csak három s nem 17 új székhelyre volna szükség. E székhelyek volnának: Baja, (Bács-Bodrog s Pest m. déli része) Kecskemét (a megye középső része) Mátészalka (Szatmár-Bereg megye).

Benisch Arthur.

Néhány adalék a régi határjelzésekhez (Föld és Ember, 1921, 142). A *Kovács Indexben* találjuk a következő két adatot: 1) vitrum cum vino, in fossa pro signo metali és 2) metali fixi sunt clavicula Bobatis. Vagyis: 1) az árokban határjelnek borral töltött üveg, 2) határjelül fel van szögelve a pusztai mormota (vagy talán ürge?) kulcscsontja.

B. Zs.

Egy 1799. évi határjárás tanuvallomás (O. Lt. Nádori lt. Metales. Conv. 22. Nr. 40) említi, hogy a bucsai (Békes m.) határ egyik halmába jelül négytéglát tettek. 1733-ban pedig a karcagi határban Püspökladány felől a „kuntiszta“ nevű helyen egy malomkö volt a határjel, mint a tanuvallomások említik. (O. Lt. N. R. A. F. 1335 Nr. 16.)

A részletes katonai térképen Csudabala pusztán a gyomai határban láthatjuk feltüntetve a *Fenekörkö halmot*. Ez a halom is bizonyosan a beléje temett fenekörkőről vehette elnevezését. A fenekörkö halászati műszó, azt a nagyobb követ jelenti, mely a horog inát vagy a hálót a víz fenekére húzza.

Györffy.

Fiume állam területe 28.5 km², a lakosságot 53.000-re becsülik, ezek közül pedig 24.000 olasz, 13.000 horvát, 6.500 magyar (?), 2.300 német. Népsűrűség 1860.

A felföld bányatelepei cseh állami kezelésben. Tucsny Lajos cseh közmunkaügyi miniszter a „Slovenská

Polltiká-ban a következőket írja a felföld állami birtokban levő természeti kincseiről:

Az egbelli naftatelepek kitűnő olajterméket nyújtanak. A havi termelés 160 ciszternát tesz ki, egyenkint 1000 kilogramm mennyiségben. A földgáztermelés óránként 90 köbméter. A telepen foglalkoztatott munkások száma 550. A további kutatások folyamatban vannak.

A gömör és rozsnói vasércbányában 556 munkás dolgozik s az évi termelés mintegy 200.000 métermázsa ércet tesz ki, a kitermelt érc 50%-ban vastartalmú.

A zólyombrezói és tiszolci vasművekben ezidőszereint 3240 munkás dolgozik, az évi termelés pedig 764.000 métermázsa nyersvasat tett ki.

A sóvári sótelepen az évi termelés 85.000 métermázsa főtt sóra fog emelkedni. Az üzem jelenleg 132 munkást foglalkoztat.

A selmecbányai arany, ezüst, ólom és rézbányák nagy veszteséggel dolgoznak és így szükség lesz arra, hogy az eddig ott foglalkoztatott munkásságot más munkáknál, azaz vasút és útépítésnél foglalkoztassák, mert a bányászat nem jövedelmező az államra nézve. (Ez a főiskolájától is megfosztott Selmecbányára végleges pusztulást jelent, Ref. megjegyz.) A körömbányai aranybányák szintén veszteséget jelentenek az államra nézve a kibányászott érc csekély aranytartalma folytán, mert egy tonnában mindössze 2 gramm (?) az aranytartalom. Ezidőszereint Selmecbányán 1300, Körömbányán 450 munkás dolgozik, az évi termelés 25 kiló aranyat és 74 kiló ezüstöt tesz ki.

A vörösvágási opálbányák a miniszter szerint ugyancsak veszteséget jelentettek az állam számára és ezért a kormány eladta ezeket egy francia vállalatnak. Az aranyidai bányák ki vannak merítve és ezért teljesen be kell

szüntetni az ott még folyó kutatási munkálatokat is.

Aknaszlatinán 1250 munkás dolgozik és a napi termelés 35—40 vagon sőt tesz ki. A miniszterium új tárnák feltárását tervezi és további beruházásokat szándékozik eszközölni, amelyek által a termelést az eddiginek kétszeresére, azaz napi 75—80 vagonra reméli emelni. P. Gy.

Az 1919 évi hamisított cseh népszámlálás adataiból. Szlovenszko 1919-ben (a népszámlálás napja augusztus 29-ike volt) összesen 2,948.307 lakossal bírt (1,422.506 férfi és 1,525.801 nő), ezek közül magyar volt 692.831 (?) 23·5 százalék, csehszlovák (?) 1,962.760 (66·57 százalék), német 144.589 (4·87 százalék), ruszin 93.411 (3·17 százalék), egyéb 55.710 (1·89 százalék).

Vallás tekintetében a túlsúly a római katolikusoké 2,088.751 (70·85 százalék), ág. evangélikus volt 369.414 (12·53 százalék), református pedig 143.807 (4·88 százalék).

Pozsony lakosainak száma 1919-ben 83.200 (1910-ben 78·223) volt, ebből magyar 24.126 (31·705), vagyis 29 százalék (40·53), csehszlovák (?) 27.397 (11·673), vagyis 32·93 százalék (14·92 százalék,) német 30.165 (32·790), vagyis 36·25 százalék (41·92 százalék).

Kassa lakosainak száma 46.826 (44.211) ezek közül magyar 17.991 (33·350) százalékban 38·42 (75·43) a magyarság csökkenése e városban még feltűnőbb. Az állítólagos csehszlovákok 6.647-ről (14·81 százalék) 22.858-ra (48·92 százalék) szaporodtak volna.

A cseh népszámlálás erőszakosságáról elterjedt hírek megbízható értesüléseink szerint a valóságnak teljesen megfelelnek. P. Gy.

A cseh szlovák köztársaság 1921. évi külkereskedelmi mérlege. A behozatal 1921-ben 39,101.560 q-át és 255.802 darabot tett ki 23 milliárd 384

millió szokol értékben, a kivitel 69,022.300 métermázsa és 2,646.868 darabot tett ki 27 milliárd 569 millió szokol értékben; így tehát a kivitel 29,920.649 q és 2,391.066 darabbal volt nagyobb, mint a behozatal. A kereskedelmi mérleg 4 milliárd 185 millió szokollal aktív volt. Aktívak különösen a következő anyagcsoportok: cukor, fa, szén és tűzifa, gyapjú, gyapotfonál, üveg és üvegárúk. Gabona, hüvelyesek, liszt, őrlemények és rizsben összesen 2,460.984 q-át hozták be és ezek az árúk kerek 1.569 millió szokollal passzívok.

P. Gy.

Nagybritánia 1921. évi külkereskedelme jelentékeny hanyatlást mutat az előző évvel szemben. A behozatal értéke volt 1921-ben 1087 millió font sterling az 1920-i 1933 és az 1919-i 1626 millióval szemben. A kivitel értéke, mint már régóta, most is csekélyebb volt: 1921-ben 810, 1920-ban 1557 és 1919-ben 962 millió font. A tetőpontot az 1920-i forgalom jelzi. A csökkenésnek oka nemcsak a termelés megcsappanása, hanem nagy részben az árhanyatlás is és pedig a nyers anyagoké is, a kész gyártmányoké is. A külkereskedelmi mérleg, mint a háború előtt, most is passzív. A deficit ugyan állandóan és gyorsan csökken, de kiegyenlítése is nehezebb, amióta az amerikai hajózás hirtelen fellendülése megfosztotta Angliát egyik legfontosabb jövedelmi forrásának, a tengeri fuvardíjaknak jelentékeny részétől.

Az egész külső forgalom kb. másfélszerese a békebelinek, míg a font vásárló ereje (számszerűleg) azóta a felére szállott le. Reális értékben tehát az 1921.-i külkereskedelem kisebb a békebelinél.

P. A.

Torday Emil a londoni Anthropological Institute-ban „The Bate-tela” címen tartott előadást.

Francaország külkereskedelme 1921-ben jelentékenyen kedvezőbb ké-

pet mutat, mint az előző esztendőben. 1920-ban a behozatal (50 milliárd frank) még csaknem kétszeresen múlta felül a kivitel értékét (27 milliárd frk.) 1921-ben már nagyjából helyre állott a békebeli egyensúly: 23¹/₂ milliárdnyi (38 millió q) behozatal 21¹/₂ m. (16 millió q) kivittel szemben. A kiviteli érték látszólagos csökkenésének nem a forgalom megcsappanása az oka, hanem a francia valuta javulása. Ha súly szerint tekintjük az árúk mennyiségét, akkor csak a behozatal lett kisebb 12 millió q-val, a kivitel pedig növekedett 3 millió q-val. Ha azonban 1913-mal hasonlítjuk össze a legutóbbi évet, akkor éppen fordított eredményre jutunk, mert a békebelihez képest a francia frank vásárlóereje ¹/₃—¹/₄-re szállt alá, a mai svájci frank 42⁰/₁₀-ára.

Az 1913-i számok ugyanis a következők: Behozatal 44 millió q 8¹/₂ milliárd, kivitel 22 millió q 7 milliárd fr. értékben.

Rendeltetési országok szerint a behozatal értéke csak Algirből és Tuniszból, a kivitelé pedig csak Németországba emelkedett. A behozatalban még ma is az Észak-Amerikai Unió az első, bár az előző évinek alig több, mint egy harmadára (820) szorítkozik, azután következik Anglia, Németország, Belgium, a francia gyarmatok és Algír. A kivitel Belgium felé volt a legnagyobb, utána jön Anglia, Németország, az Unió, Algír és Svájc. P. A.

Tunisz népessége az 1921 évi népszámlálás alapján 2.095.140 lakos, mégpedig 54.477 francia, 84.819 olasz, 13.504 máltai (156.170 európai), 1,191.280 mohamedán és 47.640 zsidó. Tunisz városnak 162.000 Bizerte-nek 20.763 lakosa van (Bul. de l'afr. franc. 1921).

Kórea népessége 1920. okt. 1-én, 17,300.000 lakos. Ezek közül 8,930.000 férfi, 8,360.000 nő; 16,900.000 kóreai, 350.000 japán, 30.000 idegen. Területe 218.000 km², népsűrűsége 79.